

Watermuziek

Titel: Watermuziek	Vakken/Leergebieden: Muziek	Groep: 5
Beschrijving betekenisvolle opdracht: Water! Je ziet het, voelt het, proeft het, je ruikt het en je hoort het. Wat betekent water voor de leerlingen en welke kenmerken heeft water? Elke vorm van water heeft zijn eigen geluid: druppelen, regenen, hagelen, stromen, bruisen. Maar bij water kan ook stilte horen. Op basis hiervan krijgen de leerlingen de volgende opdracht: <i>Zoek de antwoorden op de volgende vragen: Met welke instrumenten kun je watergeluiden maken? Welke muziek hoort bij 'water'? Welke watergeluiden zijn er? Kun je daar muziek mee maken? Met welke instrumenten gaat dat goed? Bestaat er ook watermuziek?</i>		
Omschrijving les/project: De leerlingen van groep 5 hebben veel met water te maken; het is een betekenisvol onderwerp voor ze. Soms moeten ze door de regen naar school. Ze zwemmen in water of varen erop en iedere leerling drinkt water. De natuur heeft water nodig: zonder water zouden we niet kunnen bestaan. Maar de kinderen horen ook over de gevaren van water: overstromingen, verdrinkingen op zee, de vernietigende kracht van water. Met groep 5 gaan we de muzikale kanten van water onderzoeken. Aan het eind van deze les kunnen de leerlingen van enkele muziekfragmenten objectief de verschillende klanken beschrijven. Ze hebben daarvoor naar watergeluiden geluisterd, hebben ermee geëxperimenteerd en gemanipuleerd. Ze hebben hun eigen muziekstukje ontworpen, aan anderen gepresenteerd, de verschillende muziekstukjes beoordeeld volgens gegeven criteria en ze hebben een liedje over water samen gezongen.		
Beginsituatie: Onderwerp: Het thema water is al eerder aan de orde gesteld in de klas. De kinderen hebben 'watertekeningen' gemaakt, ze hebben bij aardrijkskunde geleerd over zeeën, oceanen, rivieren, meren, beken, kanalen en grachten en dat gerelateerd aan hun eigen omgeving. Beheerste kennis en vaardigheden op de muzikale domeinen: Qua muzikale ontwikkeling hebben de kinderen al meerdere ervaringen opgedaan en vaardigheden verworven: <ul style="list-style-type: none">• Ze hebben enige ervaring met grafische notaties en het ontwerpen van muziekstukjes.• Er wordt ook met enige regelmaat gezongen in de klas. Het gaat redelijk zuiver, ze beheersen een redelijk repertoire.• Ze luisteren naar muziek zonder direct te vervallen in oordelen als 'mooi' of 'lelijk'. Ze luisteren ook naar verschillende soorten muziek.		

- De leerlingen zijn gewend aan liedleidingsgebaren bij het zingen en spelen. Ze kennen de schoolinstrumenten en weten hoe ze er op moeten spelen.
- De leerlingen geven elkaar vaak feedback.

Bronnen:

Haverkort, Frans e.a. (2010) Eigen-wijs, liedbundel voor kinderen van 4-12 jaar. Born: Stichting ter bevordering van de muzikale vorming.

Lei, Rinze van der, Frans Haverkort en Lieuwe Noordam, Muziek Meester, Hoofdstuk 11, 4^e druk 2015. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.

Leerlijn Muziek uit het Leerplankader kunstzinnige oriëntatie primair onderwijs, Enschede: SLO 2014

Competenties & Fasen van het creatieve proces

Beschrijving oriënteren (inclusief reflecteren):

De leerlingen luisteren naar het geluid van een gedeelte van een [YouTube filmpje](#) waar muziek wordt gemaakt met diverse watergeluiden. Ze schrijven zoveel mogelijk woorden op, die in hun hoofd opkomen tijdens het luisteren. Na afloop inventariseert de leerkracht kort en bondig de meest genoteerde begrippen: wat heb je gehoord? De tweede vraag luidt: roept het ook vragen bij je op? Antwoorden worden niet gegeven en de leerlingen bekijken daarna via het digibord het filmpje, nu met beeld en geluid.

De leerkracht vraagt de leerlingen of het in het filmpje ging over geluiden of over muziek. Het is interessant om met de kinderen te kijken wat er precies gebeurt:

- Verschillende klanken: Een regendruppel geeft een verschillende klank als hij op verschillende materialen valt;
- Verschillende ritmen: regendruppels vallen in een bepaald tempo. Het gaat van langzaam naar snel, van weinig naar veel.

Zo ontstaat een compositie met de klanken van vallende waterdruppels.

De volgende onderzoeksvragen komen via een woordweb aan de orde:

1. *Met welke instrumenten kun je watergeluiden maken?*
2. *Welke muziek hoort bij 'water'?*
3. *Ken je ook waterliedjes?*
4. *Welke watergeluiden zijn er? Kun je daar muziek mee maken?*
5. *Met welke instrumenten gaat dat goed? Bestaat er ook watermuziek?*
6. *Waar denk je aan als het over 'water' gaat? Welke gevoelens horen er bij?*

Figuur 1: voorbeeld van een mogelijk woordweb

Beschrijving onderzoeken (inclusief reflecteren):

In groepen onderzoeken kinderen de mogelijkheden om zelf watermuziek te maken met instrumenten en materialen. De opdracht is: ontwerp en speel een stukje 'watermuziek' waarin verschillen te horen zijn.

Vooraf bespreken de leerlingen:

- a. welke watergeluiden ze kiezen (bijvoorbeeld vallende waterdruppels, gieter, regen, een varende boot, stromend water, vallend water in een wc, een douche, watersproeier, enz.);
- b. hoe en met welke instrumenten (of stem) ze de watergeluiden kunnen nabootsen;
- c. hoe ze de geluiden kunnen opschrijven.

De leerkracht stelt een aantal regels (ontwerpcriteria) aan de opdracht:

1. het muziekverhaaltje duurt ongeveer 30 seconden;
2. iedereen doet mee;
3. er wordt alleen muziek gebruikt, geen woorden;
4. er worden in elk geval drie verschillende watergeluiden gebruikt;
5. er wordt een stiltemoment toegepast (om het spannend te maken).

De muziekverhalen zullen ook beoordeeld worden. De beoordelingscriteria zijn:

1. Spelen de leerlingen wat er op je klanktekening staat?
2. Doet iedereen mee?
3. Zitten er verschillen in? (watergeluiden, stiltemomenten, tempo, ritme, contrast, variatie)
4. Is er spannende muziek gemaakt?

Beschrijving uitvoeren (inclusief reflecteren):

Elke groep laat zijn muziekstukje zien en hun watergeluiden horen.

De andere kinderen luisteren met aandacht en geven, aan de hand van de beoordelingscriteria, feedback op elke presentatie. Bij muziek wordt elke presentatie onmiddellijk geëvalueerd: de herinnering is vaak te vluchtig om eerst alle presentaties af te werken en pas daarna te evalueren. De beoordelingscriteria staan op het digibord.

Beschrijving evalueren (inclusief reflecteren):

- a. De kinderen beoordelen elkaars presentaties aan de hand van de gegeven beoordelingscriteria, de leerkracht bewaakt het proces en vult aan waar nodig. Dit vindt plaats onmiddellijk na elke groepspresentatie in de uitvoeringsfase.
- b. De kinderen beluisteren twee à drie stukjes muziek. Hierbij wordt de volgende vraag gesteld: heeft deze muziek iets te maken met water?
 - Herbie Hancock: Raindance. De kinderen zullen hier regengeluiden in herkennen. https://www.youtube.com/watch?v=b47SQ6y_vys
 - Claude Debussy: Reflets dans l'eau. Een weerspiegelende impressie. <https://www.youtube.com/watch?v=JDIqCX8Qrk>
 - Maurice Ravel: Jeux d'eau: pianistische waterspatten. <https://www.youtube.com/watch?v=AKGOoeN5Fpk>
 - Camille Saint-Saëns: Het aquarium (uit het 'Carnaval der dieren') https://www.youtube.com/watch?v=b47SQ6y_vys
- c. De kinderen zingen het lied 'Water' (Eigen-wijs).

(Na afloop van de les)

De leerkracht evalueert de les met haar collega. Hierbij bekijken ze of de doelstellingen behaald zijn, aan welke competenties ze hebben gewerkt en wat een vervolgopdracht zou kunnen zijn.

Leerdoelen:

1. De leerling kan zelf betekenis geven aan 'watermuziek', kan kennis nemen van betekenissen die anderen daar aan geven (waaronder de componist of uitvoerder).
2. De leerling kan klank-, vorm- en/of betekenisaspecten van watermuziek in zijn composities verwerken en daarbij de vormprincipes als tempo- en ritmeverschillen, contrast (spanning) en variatie toepassen.
3. De leerling kan samen met anderen zijn muzikale ideeën over watermuziek vormgeven en uitvoeren met behulp van zijn stem en/of (school)instrumentarium.
4. De leerling kan in groepsverband bestaande, eenvoudig grafisch en traditioneel genoteerde composities zowel auditief volgen als uitvoeren.
5. De leerling kan zijn composities noteren en reproduceren met behulp van picturale en grafische notatievormen.
6. De leerling kan in groepsverband een eigen idee (compositie watermuziek) uitvoeren en presenteren aan anderen en doet dat met overtuiging.
7. De leerling kan constructieve feedback geven.

In deze les is gewerkt aan de onderstaande competenties uit de leerlijn muziek groep 5-6:

Competenties oriënteren

- De leerling kan objectief kennismaken van betekenissen die anderen aan muziek geven, waaronder de componist.
- Bij opdracht b, (zie beschrijving "evalueren, inclusief reflecteren"): De leerling kan objectief kennismaken van betekenissen die anderen aan muziek geven, waaronder de componist.

Competenties onderzoeken

- De leerling kan zijn muzikale ideeën picturaal en grafisch weergeven en reproduceren. (leerlijn muziek groep 3-4)
- De leerling kan muzikale thema's in muziek van een breed repertoire herkennen en benoemen.

Competenties uitvoeren

- De leerling kan bestaande grafisch- en traditioneel genoteerde composities auditief volgen en uitvoeren.
- De leerling kan tijdens het musiceren luisteren naar anderen en een kwalitatieve bijdrage leveren aan het gezamenlijke muzikale resultaat.
- De leerling kan (alleen en in groepsverband) een eigen idee of bestaande compositie aan anderen presenteren.
- Bij opdracht c (zie beschrijving "evalueren, inclusief reflecteren"): De leerling kan een lied zelfstandig correct zingen.

Competenties evalueren

- Bij a: De leerling kan de gemaakte keuzes uit zijn muzikale ideeën en alternatieven toelichten.
- Bij a: De leerling kan constructieve feedback geven en van anderen ontvangen.

Presentatievorm: uitvoering van een eigen muziekstukje	Groepsvorm: groepswerk en individuele presentatie	Urenbesteding: 45 minuten
Beoordelingscriteria: Kunnen de leerlingen: <ol style="list-style-type: none"> 1. in groepsverband watermuziek ontwerpen en (met stem/instrumentarium) uitvoeren? 2. spelen wat er op je klanktekening staat? 3. samenspelen (doet iedereen mee)? 4. een muziekverhaal presenteren waarin verschillen zitten (tempo, ritme, contrast, variatie?) 5. er spannende muziek van maken? 6. betekenis geven aan watermuziek, kennismaken van de betekenis die anderen daaraan geven? 7. constructieve feedback geven? 		Portfolio: - een foto van de klanktekening - een opname van het klankstukje
Eindsituatie: Een vervolg op deze les kan bestaan uit verschillende activiteiten: <ol style="list-style-type: none"> a. zingen: het lied zingen waarbij de kinderen een begeleiding van watergeluiden ontwerpen; b. luisteren: zoeken en beluisteren van muziek waarvan de titel aangeeft dat het iets met water te maken heeft; c. bewegen: de kinderen voeren bewegingen uit bij 'Acquarium' van Saint-Saëns (hoe bewegen de vissen?); d. vastleggen: de kinderen maken een regen- en onweer partituur; e. spelen: de kinderen spelen de regen- en onweer partituur, ze spelen een liedbegeleiding met watergeluiden. 		

